

Originality. *The author divided the separated components of the mechanism of realizing of mandated investment activity in Ukraine. The dynamics indices and structure of capital investments of economic activity in Ukraine are analyzed. It is recommended to take account of the infrastructure investment market that provides the provision of services to buyers and sellers of investment instruments. Schemes of methods of financing and sources of investment resources formation are proposed.*

Conclusion. *Thus, the process of financing investment at the expense of financial-industrial groups that created on the basis of large industrial groups operating in the region that have a capability to concentrate their own, state, collective and private funds and foreign investments.*

Keywords: *investments; investment process; capital investment; investment funds; investment; production; efficiency of investments; investment project; investment climate.*

*Одержано редакцією 19.01.2016
Прийнято до публікації 24.01.2016*

УДК 336.2

ОСАДЧА Анна Григорівна,

к. е. н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Національний університет харчових технологій,
Україна

ПОГРІБНА Олександра Сергіївна,

магістрант кафедри обліку і аудиту
Національний університет харчових технологій,
Україна

E-mail: anna_osadcha@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Анотація. *Розкрито витоки зародження оподаткування та тенденції розвитку податкової системи. Досліджено погляди Адама Сміта, як основоположника першої наукової теорії оподаткування. Розглянуто принципи побудови податкової системи. Проаналізовано сутність податку та розглянуто види податків. Висвітлено особливості оподаткування в різних країнах. Дано оцінку ефективності застосування форм оподаткування. Розглянуто можливість застосування деяких методик зарубіжного досвіду у сфері оподаткування в Україні.*

Ключові слова: *податкова політика, оподаткування, форми оподаткування, податкові надходження, податкові ставки.*

Постановка проблеми. Інтеграція України в світовий економічний простір потребує реформування вітчизняної економічної системи, для якої ефективність функціонування податкової системи має важливе значення. Наразі, коли Україна знаходиться у кризовому економічному становищі, доцільно розглянути систему оподаткування нашої держави у порівнянні з більш економічно розвинутими зарубіжними країнами. Окрім врахування відповідного провідного зарубіжного досвіду, є необхідність розглянути історичний аспект розвитку податкових систем. Аналіз становлення податкової системи в ретроспективі дає нам змогу об'єктивно оцінити логіку її еволюції, а також з'ясувати, які форми є необхідними, зумовленими економічними чинниками, а які є випадковими, що роблять систему неефективною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади оподаткування розроблені в працях таких видатних вчених, як: А. Вагнер, Д. Кейнс, А. Лаффер, Д. Міль, Ф. Нітті, Д. Рікардо, А. Сміт. Порівняння механізму оподаткування в Україні та в інших країнах, а також визначення напрямів здійснення податкової реформи

проводилися такими вченими як: В. Андрущенко, О. Василик, П. Мельник, С. Онишко, В. Суторміна, Л. Тарангул, В. Федосов, Д. Черник, Л. Шаблиста, І. Якущик та ін. Питанням оподаткування присвячені праці багатьох українських вчених, зокрема В. Вишневського, А. Даниленка, О. Данілова, Я. Жаліла, Ю. Іванова, А. Крисоватого, В. Мельника, А. Соколовської та інших. Науковці вивчають основні тенденції та проблеми у законодавстві про податок, доцільність та ефективність його запровадження. Проте варто при цьому враховувати провідний світовий досвід оподаткування.

Метою статті є дослідження ретроспективи становлення та розвитку міжнародних систем оподаткування.

Викладення основного матеріалу дослідження. Поява податків пов'язана з виникненням держави та необхідністю фінансування її видатків. Суть податків, їх структура, призначення, роль і характер самого процесу оподаткування визначаються економічним і політичним ладом конкретного суспільства. Податки складають основну частину державних фінансів.

Витоки оподаткування дехто вбачає в стародавніх жертвопринесеннях, що практикувалися як майже добровільна данина вищим силам.

Першими джерелами податків були оподатковувані базові цінності: земля, худоба, раби. І самі податки були «прямими», справлялися безпосередньо з громадян, що одержують прибуток від майна [1].

Перше відоме нам податкове законодавство відноситься до середини XVIII ст. до н. е. Це закони вавилонського царя Хаммурапі (1792-1750 рр. до н. е.). Вони були викладені за певною системою і включали 282 статті, що стосуються судочинства, власності та податків. Податки царя і місцевої знаті платили вільні землевласники і ремісники. Збирачі податків перебували на службі у царя. Розмір податку зазвичай становив десятину, тобто 10% доходів від майна. У законах царя Хаммурапі вже присутні основні елементи податкового законодавства. Це суб'єкти, об'єкти, розмір податків, порядок їх збору. Були податки в царську казну (федеральний бюджет) і місцеві податки. У законах містилися заходи щодо захисту платників податків, у тому числі від подвійного оподаткування.

Дещо пізніше з'явилися письмові джерела, що містять закони про податки в Індії, Китаї, Персії та інших стародавніх країнах [2, с.13].

Приклад для організованої податкової системи була і податкова система Римської імперії. Такі поняття, як «ценз», «акциз», «фіскал», «відкупник» сформувалися ще в її часи. Доки Рим залишався містом-державою, його податкова система була не дуже складною. У мирний час податки не справлялися зовсім, а витрати покривалися шляхом надавання в оренду громадських земель. А от у воєнний час (який практично тривав постійно) громадяни Риму обкладалися податками відповідно до їх статку, для чого раз у п'ять років подавали обраним чиновникам-цензорам звіти про свій майновий і родинний стан (ці документи цілком можна розглядати як найпростіші зразки сучасних податкових декларацій). З перетворенням Римської держави на імперію податкова система ускладнювалась. На завойованих землях запроваджувалися комунальні (місцеві) податки й повинності, причому що запекліший опір чинили римським легіонерам жителі скорених земель, то більшим податком їх обкладали. Римські громадяни, які жили поза Римом, сплачували як державні, так і місцеві податки.

У Візантійській імперії справляли вже 21 різновид тільки прямих податків, а також усілякі непрямі, а також усілякі непрямі й зовсім дивні, наприклад податковим платежем «аеріконом» обкладалося повітря. Запроваджено податок на повітря (аерікон) було за часів правління Юстиніана I. Цей податковий тягар призвів, як відомо, не до процвітання, а до ослаблення держави.

З розвитком поділу праці і міст податкова система істотно «збагатилася» порівняно зі зразково-показовою податковою системою Римської імперії. Держави наближалися до рубежу середньовіччя. На цьому етапі виникли податки на виробництво (або промислові податки), на всі види діяльності, крім сільськогосподарської (земельний податок справлявся окремо). У торгівлі поширилися митні збори й непрямі податки.

Отже, основні принципи оподаткування (зі своїми мінусами й плюсами) сформувалися ще за стародавніх часів [3, с. 12].

Як бачимо, оподаткування має стійку історичну традицію та пройшло тривалу еволюцію.

Одним з тих, хто спробував створити першу наукову теорію оподаткування, став видатний шотландський економіст і вчений XVIII ст. Адам Сміт. Праця «Дослідження про природу і причину багатства народів», нарешті, визначила основні принципи оподаткування, які актуальні й дотепер.

Як відомо, принципи (від лат. *principium* – основа, першопочаток) – це основоположні й керівні ідеї, провідні положення, фундаментальні начала певної сфери. Тому принципами оподаткування слід вважати базові ідеї та положення, що лежать в основі податкової сфери.

Сміт виділив чотири принципи оподаткування, які пізніше були названі «Декларацією прав платника». Суть цих принципів зводиться до наступного:

1. Всі громадяни повинні сплачувати податки відповідно до своїх можливостей і доходів (обов'язковість, всеохоплюючий характер, платоспроможність платників, справедливість).
2. Кожен податок має бути чітко визначений і відомий всім (чіткість і прозорість).
3. Податок повинен сплачуватися в зручний час і спосіб (зручність для платника).
4. Система мобілізації податку має будуватися в такий спосіб, щоб мінімізувати витрати держави (фіскальна ефективність для держави) [4, с. 125].

«Якості, з економічної точки зору, бажані в будь-якій системі оподаткування, – зазначав Дж. Мілль, – сформовані Адамом Смітом у формі чотирьох положень, чотирьох основоположних, можна сказати, що стали класичними, принципів, з якими, як правило, погоджувались наступні автори, й навряд чи можна розпочати наші роздуми краще, ніж процитувати ці положення».

З розвитком суспільства відбувається постійне вдосконалення системи оподаткування, тобто йде процес постійної зміни структури податків, зростання їх ролі в доходах держави. Однак є певні положення, які визначають підхід держави до цієї сфери діяльності. Для того, щоб ця діяльність давала позитивні результати, необхідно наукове обґрунтування основ податкової системи.

Науковий підхід до побудови податкової системи передбачає: системність; встановлення визначальної бази цієї системи; формування правової основи і вихідних принципів. Системність полягає в тому, що податки повинні бути взаємопов'язані між собою й органічно доповнювати один одного. Визначальною базою побудови податкової системи є обсяги бюджетних видатків. Правову основу системи становлять відносини власності, адже форма власності відбивається на формуванні доходів відповідних юридичних і фізичних осіб, а особливості формування доходів повинні враховуватись при встановленні об'єкта оподаткування.

І, нарешті, вихідні принципи побудови податкової системи передбачають:

- формування доходів бюджету тільки в процесі перерозподілу створеного в суспільстві валового національного продукту, оскільки його розподіл проходить дві стадії: первинного розподілу і перерозподілу, і якщо формування доходів

юридичних і фізичних осіб відбувається в процесі первинного розподілу, то оподаткування з боку держави повинно здійснюватися на стадії перерозподілу, тобто її доходи мають вторинний характер. Це повинно стосуватись як приватного, так і державного сектора;

- встановлення рівноцінних прав і обов'язків перед бюджетом для платників усіх форм власності. Тобто оподаткування юридичних і фізичних осіб має ставити всіх в однакове початкове становище, але далі доходи, отримані від подальшої господарської діяльності, що веде до їх диференціації, не повинні вирівнюватись податками, бо це може знизити всі стимули до зростання доходів, і, як наслідок, — до подальшого розвитку;
- застосування фінансових регуляторів з метою встановлення оптимального співвідношення між доходами власників підприємств і їх працівників, між коштами, що спрямовуються на споживання і нагромадження, бо оскільки в умовах ринкової економіки адміністративне регулювання має бути мінімальним, то його повинні замінити в розумних масштабах фінансові важелі, передусім, ставки податків з прибутку та з доходів громадян [5].

Сьогодні в Україні ці принципи розширені та доповнені у відповідності з вимогами сьогодення. У прийнятому 18 лютого 1997 року Верховною Радою України Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про систему оподаткування» № 77/97-ВР були визначені лише основні з них.

Принципами побудови системи оподаткування в Україні є:

- стимулювання науково-технічного прогресу, технологічного оновлення виробництва, виходу вітчизняного товаровиробника на світовий ринок високотехнологічної продукції;
- стимулювання підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності;
- обов'язковість – впровадження норм щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), визначених на підставі достовірних даних про об'єкти оподаткування за звітний період, та встановлення відповідальності платників податків за порушення податкового законодавства;
- рівнозначність і пропорційність – справляння податків з юридичних осіб здійснюються в певній частці від отриманого прибутку й забезпечення сплати рівних податків і зборів (обов'язкових платежів) на рівні прибутку і пропорційно більших податків і зборів (обов'язкових платежів) – на більші доходи;
- рівність, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації – забезпечення однакового підходу до суб'єктів господарювання (юридичних і фізичних осіб, включаючи нерезидентів) при визначенні обов'язків щодо сплати податків і зборів;
- соціальна справедливість – забезпечення соціальної підтримки малозабезпечених верств населення шляхом запровадження економічно обґрунтованого неоподаткованого мінімуму доходів громадян та застосування диференційованого й прогресивного оподаткування громадян, які отримують високі та надвисокі доходи;
- стабільність – забезпечення незмінності податків і зборів (обов'язкових платежів) і їх ставок, а також податкових пільг протягом бюджетного року;
- економічна обґрунтованість – встановлення податків і зборів (обов'язкових платежів) на підставі показників розвитку національної економіки та фінансових можливостей з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його доходами;
- рівномірність сплати – встановлення строків сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), виходячи з необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджету для фінансування витрат;

- компетенція – встановлення й скасування податків і зборів (обов'язкових платежів), а також пільг їх платникам здійснюються відповідно до законодавства про оподаткування;
- єдиний підхід – забезпечення єдиного підходу до розробки податкових законів з обов'язковим визначенням платника податку і збору (обов'язкового платежу), об'єкта оподаткування, джерела сплати податку і збору (обов'язкового платежу), податкового періоду, ставок податку і збору (обов'язкового платежу), строків та порядку сплати податку, підстав для надання податкових пільг;
- доступність – забезпечення дохідливості норм податкового законодавства для платників податків і зборів (обов'язкових платежів) [4, с. 126-127].

Податок має правову, економічну та суспільну характеристики. Правовий зміст податків проявляється через систему правових норм. Податки встановлюються виключно державою на підставі закону за юридично закріпленими правилами. При реалізації сутності податку як правової категорії основою є зміна форми власності, тобто перехід власності до держави та використання її для задоволення суспільних потреб.

За економічним змістом податки – це інструмент державного розподілу і перерозподілу доходів та фінансових ресурсів.

Суспільний зміст податків дає державі можливість впливу на сферу економічних відносин у суспільстві.

Податок – це обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку.

Виступаючи особливою формою взаємозв'язків держави і суб'єктів економіки, податки відіграють важливу роль у державному регулюванні їх діяльності.

Для того, щоб платіж набув назву «податок», відповідав його змісту і відрізнявся від неподаткових доходів, він повинен мати відповідні риси або ознаки. До них належать:

- законність – право на встановлення і введення податків має тільки держава;
- імперативність (обов'язковість) – відповідність категоричним розпорядженням, що містяться у нормах податкового права, незалежно від розсуду суб'єкта оподаткування;
- податки вносяться до бюджету;
- податок – це відчуження частини власності суб'єктів на користь держави;
- нецільовий характер – податки не мають цільового призначення;
- безоплатність (безеквівалентність) – держава не зобов'язана надати платнику будь-який еквівалент внесеному платежу;
- односторонній характер встановлення – податкові відносини мають односторонню спрямованість – від платника до держави;
- безповоротність – податок надходить в бюджет та залишається там для фінансування потреб держави. Однак платники податків, згідно Податковому кодексу України, мають право на бюджетне відшкодування ПДВ, на податкову знижку з податку на доходи фізичних осіб, на повернення надміру сплачених сум податку в бюджет;
- регулярність внесення – податок вноситься в бюджет періодично, у чітко встановлені законодавством строки, на відміну від інших податкових платежів, які характеризуються разовим внесенням при визначених умовах;
- грошова форма внесення в бюджет [6, с. 34].

Види податків:

- прямі – платником податку є отримувач прибутку (власник нерухомості) (як от: податок на прибуток підприємств, податок на нерухомість);
- непрямі – платником податку є споживач товарів чи послуг (як-от податок на додану вартість, акцизний податок на тютюнові вироби, алкогольні напої, продукти енергії та електроенергії) [7].

Основні ставки податків в країнах світу наведені в таблиці 1 [8].

Ставки податків в країнах світу

№	Країна	Податок на прибуток	ПДВ	ПДФО	Соціальні платежі - роботодавець	Соціальні платежі - робітник
1	Австралія	30	10	45	9,25	1,5
2	Бразилія	34	19	27,5	29	11
3	Канада	26,5	5	29	7,58	6,83
4	Китай	25	17	45	35	10,5
5	Франція	33,33	20	50,3	41,86	14,05
6	Німеччина	29,65	19	45	19,33	20,48
7	Японія	33,06	-	50,84	14,7	14,05
8	Мексика	30	16	35	31,64	2,78
9	Великобританія	20	20	45	13,8	14
10	США	40	-	39,6	7,56	8,55
11	Україна	18	20	18	22	-
12	Європа – середня	20,4	20,2	31,8	22,8	12,99
13	Північна Америка (середня)	33,25	5	34,3	7,62	7,69
14	Латинська Америка (середня)	26,61	13,38	31,87	14,32	7,84
15	ЄС (середня)	22,15	21,61	37,78	23,78	13,05
16	ОСЕР (середня)	24,77	19,18	41,58	20,4	11,29
17	Світ (середня)	23,68	15,79	32,22	23,39	10,22

В кожній країні можна побачити певні особливості оподаткування. Наприклад, у Франції податкову систему відрізняє, насамперед, системність на широкій законодавчій основі, яка базується на положенні про те, що всі заходи щодо оподаткування перебувають у компетенції парламенту. Податки у Франції становлять близько 90% дохідної бази централізованого бюджету. Переважаючим податком за сумою надходжень є непрямі, і у першу чергу – ПДВ. З 1982 року у Франції активно проводиться політика децентралізації, що полягає в розширенні прав місцевих органів місцевого самоврядування і в галузі благоустрою, професійної підготовки кадрів, екології тощо. ПДВ є провідною ланкою бюджетної системи Франції, яка, як відомо, стала в 1954 році батьківщиною ПДВ [9].

Установлено п'ять видів пільг, які звільняють від сплати ПДВ:

- малі підприємства – у тих випадках, якщо їх оборот за фінансовий рік не перевищує 70 тис. євро.
- всі операції, пов'язані з експортом. Суб'єкти підприємництва, які здійснюють експортні угоди, користуються правом на відшкодування сплаченого ними ПДВ за цінності, куплені у постачальників та використані при виробництві експортної продукції або робіт і послуг.
- банківська і фінансова діяльність.
- послуги приватних лікарів і викладачів.
- сільське господарство і рибальство.
- державні установи, що здійснюють адміністративні, соціальні, культурні і спортивні функції [10].

Податкова служба Франції знаходиться в складі Міністерства економіки, фінансів і бюджету. Адмініструванням податків займається Головне податкове управління та Головне управління мита та інших надходжень.

Головне податкове управління складається з п'яти відділів:

- відділ підготовки законодавства у сфері оподаткування;

- відділ загального управління податками, який займається забезпеченням акумуляції податкових надходжень у державному бюджеті;
- відділ розгляду спорів у функціях якого розгляд скарг і підготовка матеріалів юридичного характеру займається;
- функція кадастрової оцінки та земель, управління рухомим і нерухомим державним майном покладені на відділ у справах земель і державного майна;
- відділ по роботі з персоналом [11].

Встановлено групи пільг, що звільняються від сплати податку на додану вартість:

- малі підприємства – у тих випадках, якщо їх оборот за фінансовий рік не перевищує 70 тис. євро;
- всі операції, пов'язані з експортом. Суб'єкти підприємництва, які здійснюють експортні угоди, користуються правом на відшкодування сплаченого ними ПДВ за цінності, куплені у постачальників та використані при виробництві експортної продукції або робіт і послуг;
- банківська і фінансова діяльність;
- послуги приватних лікарів і викладачів;
- сільське господарство і рибальство;
- державні установи, що здійснюють адміністративні, соціальні, культурні і спортивні функції [10].

Акцизний збір є другим за питомою вагою непрямим податком після ПДВ. До підакцизних товарів належать алкогольні напої, тютюнові вироби, сірники, вироби з дорогоцінних металів, цукор, кондитерські вироби тощо. Акцизи є джерелом поповнення не тільки державного бюджету, а й місцевих. Деякі товари, зокрема електроенергія, обкладаються ще й податком на додану вартість [10].

Поряд і з ПДВ податок на компанії відносяться до податків, що дають найбільше надходжень до державного бюджету. Об'єктом оподаткування є чистий прибуток. Цей податок сплачується п'ять разів на рік.

До податків на споживання слід віднести і мита. Основне завдання мита – охорона внутрішнього ринку. Великі доходи приносять бюджету Франції податки на власність.

Отже, коротко розглянувши основні податки Франції, можна зродити висновок, що здійснюється поділ податків, які надходять до бюджетів

При утворенні в 1871 році Германської імперії установлення всіх основних прямих податків залишилося прерогативою держави, що її складала. Імперії було передано право встановлювати лише мито і податки на предмети споживання.

У грудні 1919 році почалася найбільша податкова реформа, в результаті якої одержала право стягування податків і управління ними. Всього у Німеччині нараховується близько 50 видів податків.

Надходження прибуткового податку до бюджету становить близько 40% суми доходів. Оподаткування прибутковим податком підлягають різні доходи. Максимальна ставка прибуткового податку становить 50%. ПДВ було введено в 1973 році.

З регулюванням економічних процесів у Франції пов'язано особливість німецького податкового законодавства: згідно з діючим законом про програмування економіки підприємство або група підприємств, що виявили бажання брати участь в реалізації економічної політики уряду, одержують в галузі оподаткування певні пільги.

Тобто, платники податків Німеччини у скрутній або спірній ситуації можуть користуватися послугами податкових консультантів, роль яких можуть виконувати адвокати [12].

Одна з особливостей податкової системи ФРН полягає в тому, що по відношенню до окремих податків законодавча ініціатива (компетенція) по їх запровадженню (як за німецьким, так і міжнародним правом Європейського Союзу), бюджетна приналежність

одержуваних доходів, організаційно-адміністративний рівень справляння можуть співпадати повністю, співпадати частково, а в окремих випадках навіть не співпадати зовсім. Справляє належне враження кількість і різноманітність податків у ФРН.

Отже, функціонування податкової системи ФРН здійснюється таким чином, що адміністративна компетенція (право справляння податків) не співпадає з законодавчою прерогативою (право установлювати податки та правила їх сплати). Так, власне федеральний уряд збирає лише два види податків: акцизи (крім акцизу на пиво) і мито, обов'язки адміністрування всіма іншими податками від імені федерації покладені на податкові органи земель і общин [13, с. 126].

Також перевагою є те, що турбуючись про збереження навколишнього середовища, в Німеччині ввели особливий екологічний податок.

Основні недоліки податкової системи Німеччини:

- не дуже раціональна структура;
- завищені податкові ставки [12].

Після проголошення Україною незалежності почалася кропітка робота зі створення власної податкової системи. Вагомий вклад у розроблення власної концепції системи оподаткування розглянуто у Законі України "Про систему оподаткування", прийнятому Верховною Радою України 25 червня 1991 р.

За всю історію формування податкової системи України податки мали різні форми та види, але кожен з них вносив свій вклад у процес формування економіки нашої держави. На основі цього можна виділити ряд позитивних та негативних моментів, які слід використати в процесі удосконалення існуючої системи оподаткування [14].

Податкову систему України можна представити у вигляді трьох основних підсистем:

- підсистема оподаткування юридичних осіб;
- підсистема оподаткування фізичних осіб;
- збори в державні цільові фонди.

Усі ці підсистеми знаходяться в тісному взаємозв'язку між собою, їх складають одні структурні елементи: прямі податки, непрямі податки, а також інші податки і збори.

У 1997 році був прийнятий Закон України «Про внесення змін у Закон України «Про систему оподаткування», у якому була викладена нова редакція Закону «Про систему оподаткування». З 2010 року прийнято Податковий кодекс України відповідно до якого в Україні стягуються:

- загальнодержавні податки і збори (обов'язкові платежі);
- місцеві податки і збори (обов'язкові платежі).

Загальнодержавні податки і збори установлюються Верховною Радою України і стягуються на всій території України.

Податковий кодекс України у статті 9 до загальнодержавних відносить такі податки та збори:

- податок на прибуток підприємств;
- податок на доходи фізичних осіб;
- податок на додану вартість;
- акцизний податок;
- екологічний податок;
- рентна плата [15].

Зарахування загальнодержавних податків та зборів до державного і місцевих бюджетів регулює Бюджетний кодекс України.

Загальнодержавні податки та збори може встановлювати лише Податковий кодекс України.

Місцеві податки і збори, механізм їх стягування і порядок сплати встановлюються сільськими, селищними, міськими Радами народних депутатів відповідно до переліку й у

межах граничних розмірів ставок, установлених законами України. При цьому комунальний податок, збір за паркування автотранспорту, ринковий збір, збір за видачу ордера на квартиру, збір за дозвіл на розміщення об'єктів торгівлі і сфери послуг, збір із власників собак є обов'язковими для встановлення при наявності об'єктів оподаткування чи умов, зв'язаних із введенням цих податків і зборів [16].

Основні місцеві податки і збори:

- податок на майно;
- єдиний податок;
- збір за місця для паркування транспортних засобів;
- туристичний збір. [15]

Слід зазначити, що система ДПС України на сьогоднішній день працює досить ефективно. Але сучасний розвиток світової економіки вимагає постійного її розвитку та вдосконалення, тому необхідно робити все для того, щоб сучасна система ДПС України була спроможна реагувати на зміни, яких вимагає час, адже від ефективності дій цієї системи залежить добробут держави [17, с.85-88].

Вивчивши досвід інших країн та історичні аспекти оподаткування, пошук ефективної системи оподаткування в Україні необхідно проводити у трьох напрямках:

- оподаткування за найнижчою ставкою (наприклад, 15 %) для новоутворених підприємств та підприємств, які відносяться до малого бізнесу. При цьому оподатковуються валові доходи підприємств без врахування валових витрат. Розвиток системи оподаткування в цьому напрямку дає можливість уникнути мінімізації податкових зобов'язань шляхом виключення суб'єктом з доходів зайвих витрат.
- впровадження регресивної форми оподаткування для бюджетоутворюючих підприємств (з найбільшою питомою вагою по надходженням до бюджету). Ця методика передбачає при збільшенні доходів зменшення ставки податку. При незначному ускладненні розрахунку податку на прибуток у підприємства з'являються додаткові вільні кошти, які воно може спрямовувати на розвиток свого виробництва або інвестування в інші галузі;
- створення сприятливого клімату для зарубіжних інвесторів. Для цього необхідно привести в приклад досвід Китаю. У цій країні якщо інвестор вкладає свій прибуток у розвиток виробництва на термін понад 5 років, то йому повертається 40 % сплачених сум, після 10 років – 15–30% [18, с. 38].

Серед прямих податків достатньо високу питому вагу має податок з доходів фізичних осіб. Практично у всіх країнах він має прогресивну шкалу стягнення та ставки податку коливаються згідно отриманому доходу від 9 до 53%. Серед країн, які підлягали проведенню аналізу, пропорційна ставка лише в Росії – 13 і в Україні – 15 %. Фіксована ставка може бути застосована в тих країнах, в яких неналежним чином організоване державне адміністрування податку. Для застосування принципу справедливості більш доцільним буде все ж таки повернення до прогресивної шкали оподаткування в нашій країні. При цьому найменшою ставкою зробити 10%, але нарахування податку здійснювати без сплати та утримань до спеціальних фондів.

Варто відзначити, що адміністрування в розглянутих країнах є недорогим та ефективним. Основні напрямками з адміністрування податків є такі:

- регулярний моніторинг результатів діяльності фіскальних органів усіх рівнів з обов'язковим публічним розміщенням інформації, у т. ч. в мережі Інтернет;
- мінімізація кількості підрозділів фіскальної служби з чітким окресленням їх функцій та відсутністю дублювання;
- посилення відповідальності керівників підприємств за порушення у сфері оподаткування та запровадження відповідальності засновників;
- мінімізація безпосереднього контакту платників податків з чиновниками, що зменшить ризик корупційних діянь [19, с. 357].

Висновок. Отже, розглянувши податкову систему різних країн, їх реформи та принципи, можна сказати, що у системі оподаткування кожної окремої країни є свої особливості, які можна і потрібно переймати, використовуючи накопичений досвід. Адже будувати податкову систему самостійно дуже важко, тому доцільно використовувати досвід інших країн; детально розглянути реформи, що були проведені та концепції їх проведення. Дослідження еволюції податкової системи повинно використовуватись для створення ефективної системи оподаткування, оскільки часто сьогодні повторюються ті ж самі помилки і прорахунки, які вже не раз негативно впливали на економічний розвиток України.

Список використаної літератури

1. Литвіцька Н.Ю. Історія виникнення податків [Електронний ресурс] / Н.Ю. Литвіцька // Державне регулювання економікою, 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/4_SWMN_2010/Economics/58421.doc.htm
2. Черник Д. Г. Налоги и налогообложение / Д. Г. Черник, Ю. Д. Шмелев. – М.: Юрайт, 2013. – 393 с.
3. Бабійчук А.Б. Напрямки вдосконалення системи оподаткування в Україні / А.Б. Бабійчук // Фінанси України. – 2006. – №12 – С.21-25.
4. Лучковська С. І. Фінансове право / С. І. Лучковська. – К.: КНТ, 2010. – 296 с.
5. Данілов О. Д. Податкова система та шляхи її реформування / О. Д. Данілов, Н. П. Фліссак. – К.: Парламентське видавництво, 2001. – 215 с.
6. Баранова В. Г. Податкова система / В. Г. Баранова. – Одеса: ОНЕУ, 2014. – 344 с.
7. Василь Кісіль і Партнери. Податкові аспекти ведення бізнесу в Європейському Союзі. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://cci.dp.ua/tl_files/data/study/FER%28pdf%29/Podatkov%20aspekti%20vedennja%20biznesu%20v%20Jevropejskomu%20Sojuzi.pdf.
8. Податкова реформа: факти і цифри. [Електронний ресурс] – Міністерство фінансів України. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/567038854c68e.pdf>.
9. Нідзельська О. Система оподаткування у Франції / О. Нідзельська. // Вісник податкової служби України. – 1999. – № 33. – С. 66–69.
10. Податкова система Франції [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Податкова_система_Франції
11. Світовий досвід оподаткування: Франція [Електронний ресурс] // Державна фіскальна служба: офіційний веб-портал. – Режим доступу до ресурсу: <http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/dosvid-modernizachii-krain-svity/fransia/>.
12. Нідзельська О. Податкова система в Німеччині / О. Нідзельська. // Вісник податкової служби України. – 1999. – №30. – С. 46-48.
13. Андрущенко В. Л. Податкові системи зарубіжних країн / В. Л. Андрущенко, О. Д. Данілов. – К.: Комп'ютер прес, 2004. – 300 с.
14. Якимчук Л. М. Еволюція податкової системи України: етапи, особливості та вплив на економічний розвиток держави / Л. М. Якимчук, В. М. Чубай. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – С. 274–279.
15. Податковий кодекс України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page>.
16. Податкова система України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.
17. Манжула А. Етапи розвитку системи державної податкової служби України / А. Манжула // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – №11. – С. 85-88.
18. Якушик І. Д. Податкові системи зарубіжних країн / І. Д. Якушик, Я. В. Литвиненко: Довідник. – Київ : “МП Леся”, 2004. – 480 с.
19. Савчук В. А. Світовий досвід адміністрування податків / В. А. Савчук. // Університетські наукові записки Хмельницького університету управління та права. – 2013. – №2 (46). – С. 102–112.

References

1. Vityvtska, N.Y. (2010) Istoriia vynyknennia podatkiv [The history of taxes]. *State regulation of economy*. Retrieved from http://www.rusnauka.com/4_SWMN_2010/Economics/58421.doc.htm
2. Chernik, D.G. (2013) *Nalohy y nalohooblozhenye [Taxes and taxation]*. М. : Yurayt [in Russian].
3. Babychuk, A.B. (2006). Napriamky vdoskonalennia systemy opodatkuvannia v Ukraini [Areas of improvement of tax system in Ukraine]. *Finansy Ukrainy - Finance Ukraine*, 12, 21-25.

4. Luchkovska, S.I. (2010) *Finansove pravo [Finance law]*. Kyiv: CST. (in Ukr)
5. Danilov, O.D. & Flissak, N.P.(2001). *The tax system and ways to reform*. Kyiv: Parliamentary Publishing. (in Ukr)
6. Baranova, V.G. (2014) *The tax system*. Odessa: UNP. (in Ukr)
7. Vasil Kisil & Partners. Podatkovi aspekty vedennia biznesu v Yevropeiskomu Soiuzi [The tax aspects of doing business in the European Union]. Retrieved from http://cci.dp.ua/tl_files/data/study/FER%28pdf%29/Podatkovi%20aspekti%20vedennja%20biznesu%20v%20Jevropejskomu%20Sojuzi.pdf (in Ukr)
8. Ministry of Finance. *Tax Reform: Facts and figures*. Retrieved from <http://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/567038854c68e.pdf>. (in Ukr)
9. Nidzelska, A. (1999). Systema opodatkovannia u Frantsii [The tax system in France]. *Visnyk podatkovoї sluzhby Ukrainy (Journal of Tax Service of Ukraine)*, 33, 66-69. (in Ukr)
10. Podatkova systema Frantsii [The tax system in France]. *uk.wikipedia.org*. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Податкова_система_Франції (in Ukr)
11. State Fiscal Service. *World experience of taxation: France*. Retrieved from <http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/dosvid-modernizachii-krain-svity/fransia/> (in Ukr)
12. Nidzelska, A. (1999). The tax system in Germany. *Visnyk podatkovoї sluzhby Ukrainy (Journal of Tax Service of Ukraine)*, 30, 46-48. (in Ukr)
13. Andruschenko, V.L. & Danilov A.D. (2004). *Tax systems of foreign countries*. Kyiv: Computer Press. (in Ukr)
14. Yakymchuk, L. & Shevtsova, V.M. (2010). Evolution of the tax system of Ukraine: stages, features and impact on economic development of the country. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy (Scientific Journal NLTU Ukraine)*. 274-279. (in Ukr)
15. Tax Code of Ukraine. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page>. (in Ukr)
16. The tax system of Ukraine. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8 (in Ukr)
17. Manzhula, A. (2004). Stages of development of the State Tax Service of Ukraine. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo (Business, Economy and Law)*, 11, 85-88. (in Ukr)
18. Yakushik, I.D. & Litvinenko Y.V. (2004). *Podatkovi systemy zarubizhnykh krain [Tax systems of foreign countries]*. Kyiv, "MP Lesya". (in Ukr)
19. Savchuk, V.A. (2013). World experience of tax administration. *Universytetski naukovy zapysky Khmelnytskoho universytetu upravlinnia ta prava (University research note Khmelnytsky University of Management and Law)*, 2 (46), 102-112. (in Ukr)

OSADCHA Anna,

PhD, associate professor of accounting and auditing,
National University of Food Technologies, Ukraine

POHRIBNA Alexandra.,

Master of Accounting and Audit Department
National University of Food Technologies, Ukraine
E-mail: anna_osadcha@mail.ru

FEATURES OF THE TAX SYSTEM

Introduction: *Ukraine is in the crisis economic situation, it is reasonable to consider system of the Ukrainian taxation in comparison with more economically developed foreign countries. In article the analysis of the corresponding leading foreign experience and the analysis of forming of the taxation system in the historical retrospective is carried out that allows to estimate objectively logic of evolution of systems of the taxation, and also to find out what forms are the necessary and caused economic factors and what are accidental that do system inefficient.*

Purpose: *the purpose of article is studying of the historical retrospective and foreign experience of system of the taxation which will be relevant to improvement of the mechanism of the taxation in Ukraine.*

Methods: *estimations, comparisons, supervision, analysis and generalization.*

Results: *the negative moments of systems of the taxation of other countries are lit: Germany (irrational structure, the overestimated tax rates) and France (availability of numerous transitional types of tax; irrational structure). As a result of research three directions of development of system of the taxation in Ukraine are offered: the taxation on the lowest rate (for example, 15%) for the new enterprises and the enterprises relating to small business, implementations of the regressive form of the taxation for the budget forming enterprises and creation of favorable climate for foreign investors.*

For application of the principle of justice return to an ascending scale of the taxation of the income of natural persons is offered, at the same time to the smallest rate to make 10%, but to carry out charges of a tax without payment of deduction in special funds.

Originality: *in article have gained further development and improvement of a basis of the theory of the taxation.*

Conclusion: *the offered directions of modernization of system of the taxation, with a careful eye to international experience and historical aspect of development of the taxation, increase of state regulation of the taxation, with simultaneous provides providing the certain freedom to the enterprises in the choice of the economic policy and implementation of effective state control behind completeness of receipts in the budget.*

Keywords: *tax policy; tax; tax forms; tax revenues; tax rates.*

*Одержано редакцією 22.01.2016
Прийнято до публікації 27.01.2016*

УДК 336.73:338.434

ДОБРОВОЛЬСЬКА Олена Володимирівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та
банківської справи Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет, Україна
e-mail: dev-privat@mail.ru

КРЕДИТНІ СПІЛКИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ І РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. *Розкрито механізм управління кредитними відносинами. Обґрунтовано мету державної фінансової підтримки розвитку аграрного сектору економіки. Виявлено послідовність фінансового механізму кредитної спілки. Висвітлено класифікацію внесків членів кредитної спілки. Підкреслено, що принциповою відмінністю між банками та кредитними спілками є мета діяльності кожної з них: отримання прибутку для банку і надання фінансових послуг для кредитної спілки. Визначено головну мету діяльності кредитної спілки. Розроблено стратегічні напрями розвитку системи кредитної кооперації в Україні.*

Ключові слова: *кредитна спілка, кредитний механізм, фінансово-кредитні відносини, кредитні ресурси, сільськогосподарське кредитування, капітал кредитних спілок, фінансові інвестиції, соціальний захист.*

Постановка проблеми. *Перехід аграрних підприємств на ринкові умови господарювання багато в чому змінив їх відносини з державою, кредитними установами, банками, страховими компаніями та іншими фінансовими структурами. Враховуючи новизну економічних понять, категорій та механізмів їх дії, вони важко пристосовуються до практичної діяльності, особливо на рівні первинної ланки економіки – підприємства. Така ситуація не тільки уповільнює здійснення реформ, але і загострює стосунки з органами, які втілюють їх в практику господарювання.*

Складними виявилися фінансово-кредитні відносини для аграрного сектора економіки в ринкових умовах. Попит сільськогосподарських товаровиробників на фінансові та кредитні ресурси не задовольняється повною мірою. Основна причина – непомірно висока плата за користування кредитами, яка за теперішнього рівня рентабельності робить їх залучення збитковим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. *Чимало дослідників пропонують свої методики вибору і реалізації дій в управлінні проблемою формування та раціонального*